

STANDARD ZENEI TESZTEK VILÁGA

DOMBI JÓZSEFNÉ

A zenei képességvizsgálatok kitüntetett helyet foglalnak el a pszichológiai kutatások területén.

Megfelelő módszerekkel, tesztekkel a zenei képességek fejlettségi szintje az adott pillanatban elég pontosan megállapítható. Az első standard zenei teszt CARL E. SEASHORE (1866—1949) és kutatócsoportja nevéhez fűződik. A tesztsorozatot 1919-ben publikálták az USA-ban az ICWAI Egyetemen, majd további 20 év kutatómunka után újra átdolgozták és standardizálták.

SEASHORE munkássága nagy lendületet adott a további kísérletekhez. Így számos tesztsorozat készült el, mely részben rokonságot mutat az előbbivel, részben más oldalról közelíti meg a képességek mérését.

A tesztek elterjedését segítették egyrészt a publikációk, melyek egyre nagyobb mértéket öltöttek, másrészt a technika fejlettsége is. A standard zenei tesztek jó részét hanglemezre, illetőleg kazettára vették, így lehetőség nyílt ezek széles körű kipróbálására.

A zenei tesztek bizonyos részterületekre épültek. A szerzők méréseik során más más képességet tartottak lényegesnek és alapvetőnek.

A tanulmány célja, hogy választ adjunk arra, melyek a közös mérési területek és a tesztekben előforduló leggyakrabban alkalmazott feladattípusok.

Egy ilyen összefoglaló munka lehetővé teszi a különböző irányzatok áttekintését, alkalmazásának területét és kiinduló pontja lehet a tesztek egy általánosabb elméletbe való integrálásába.

Ahhoz, hogy a túlságosan részletező és aprólékos munka miatt célunkat szem elől ne tévesszük, a standard képességtesztek vizsgálatát végezzük először, hiszen ezek száma is meghaladja a 10-et, másrészt éppen standardizált mivoltuk miatt kipróbálásuk garantált, elterjedésük nagyobb mértékű.

A zenei tesztek 4 csoportot alkotnak K. FÜLLER¹ felosztása szerint:

1. zeneiképesség-teszt
2. zeneiteljesítmény-teszt
3. énekes és hangszeres teszt
4. a zenei beleélési képesség vizsgálata teszt segítségével.

A csoportok nem különülnek el élesen egymástól. A zeneiképesség-tesztek tartalmaznak olyan feladatokat is, amelyek a teljesítményre utalnak. Az alábbi táblázat a standard zeneiképesség-teszteket foglalja össze megjelenésük sorrendjében:

Szerzők	Seashore	Kwalwasser	Wing	Tilson	Thayer
		Dykema		Gretsch	Gaston
A kiadás éve	1919, 1939 1956, 1960 1966	1930	1939, 1948 1957, 1961	1941	1942 1956 1957
A vizsgált k. sz. életkora	10—22 év	10—22	8—17	10—18	10—18

Szerzők	Whistler	Kwalwasser	Drake	Gordon	Bentley
	Thorpe				
A kiadás éve	1950	1953	1954 1957	1965	1966 1968
A vizsgált k. sz. életkora	10—16	10—14	8—22	10—18	7—12

Szerző	Farnum
A kiadás éve	1969
1969	A hangszert tanuló gyerekekre alkalmazták

A Seashore- és Wing-teszteket többször is átdolgozták. A Bentley-tesztet angol és német nyelvterületen is kiadták.

A Seashore-teszt „Measures of Musical Talent”¹³ az akusztikus érzékelőképesség izolált faktorait vizsgálja: 4 szenzoros és 2 percepciós képességet már. Ezek a következők: a hangmagasság, a hangerősség, az idő, a hangszín megkülönböztetése, valamint a ritmus és a hangemlékezés vizsgálata. Munkája prognosztikus pályaorientáló célt szolgált.

A KWALWASSER—DYKEMA, „Music Tests” nagyon hasonló a Seashore-teszthez. Méri a hangmagasság, a hangerő, a hangszín, a dallam és a ritmus megkülönböztetését. DYKEMA elméletében az izolált faktorok nem olyan merevek, mint SEASHORNÁL. Teljesítménytesztet is beiktat (dallam, ritmus lejegyzése). A zenei ízlés képességére is fényt derít. Azt az álláspontot képviseli, hogy a zenei képesség egy lehetséges prognózist ad a zenei teljesítményhez.

WING: „Standardised Tests of Music Intelligence” címmel publikálja munkáját. WING SEASHORREL ellentétben a képességet egy komplex tehetségnek fogja fel. Véleménye szerint, csak különböző zenei szituációban lehet a zenei képességeket megítélni. A gyakorlatban vizsgálata 7 területet ölel fel. (Akkordanalízist, hangváltoztatást dallamemlékeztet, a hangerősség megkülönböztetését, valamint a ritmus, harmónia és a frazeálás területén a zenei ízlést).

TILSON—GRETSCH: „Musical Aptitude Test” rokonságot mutat a Seashore-teszttel. Izolált képességeket vizsgál. Nem foglalkozik azonban a ritmus és a hangszín megkülönböztetésével.

GASTON: „Test of Musicality Odell’s Instrumental Service” szenzorikus képességeket vizsgál zenei környezetben. Emellett figyelemmel kíséri a hallgatók személyi-

különböztetésénél 1/2 hangnál kisebb hangtávolságot nem alkalmaz. Ezt azzal indokolja, hogy a hagyományos zenében ritkán fordul elő fél hangnál kisebb hangtávolság.

DRAKE: *Musical Aptitude Test*. A zenei képesség két aspektusát tartja fontosnak. Így a dallam emlékezést és a tempo tartásának képességét.

GORDON: *Musical Aptitude Profil*. A zenei képességek 2 nagy alkotó elemére épül. A hangelképzelés, ritmuseképzelés és a zenei érzékenység. Vizsgálatai során döntően esztétikai ítéletet kér, amely zeneszociológiai szempontból igen jelentős.

BENTLEY: *Measures of Musical Abilities*. Rokonságot mutat a Seashore-teszttel. A szenzorikus képességeket és az emlékezetet vizsgálja. Kutatási területe hangemlékezés, ritmusemlékezés, akkordanalízis, hangmagasság megkülönböztetése.

FARNUM: *Music Test* a szenzorikus képességeket és pszichomotorikus teljesítményeket vizsgálja. A zenei gyakorlatra építve a hangszertanulás megkezdéséhez kíván segítséget nyújtani.

S = Seashore,

W = Wing,

Th. G = Thayer Gaston,

Kw = Kwalwasser,

Fa = Farnum

Kw-Dy = Kwalwasser-Dykema

T. Gr = Tilson Gretsck

Wh. Th. = Whistler Thorpe

Go = Gordon,

Be = Bentley

A Seashore-tesztrel rokonságot mutat: a Kwalwasser—Dkhema-, Tilson—Gretsck- és Kwalwasser-teszt. Közös pontjuk a hangmagasság, a hangerő, a ritmus, az idő, a hangemlékezés mérése. A Seashore- és Bentley-teszt közös területe a hangmagasság megkülönböztetése, a dallam- és a ritmusemlékezés vizsgálata. A SEASHORE dallamfeladatai könnyebbek, mivel fokozatosan épülnek fel, 3—4—5 hangból állnak. BENTLEY dallamemlékezést mérő feladatai nehezebbek; 5 hangból állnak. A 7 éves korosztálynak igen nehezek.

A táblázatban szereplő teszt 24 alapvető zenei képességet vizsgál. Ezek egy része a hang tulajdonságainak megfelelő érzékelőképességekre terjed ki (hangmagasság, hangerő, idő, hangszín). Másik része a zenei gyakorlatból kiindulva készít mérőeszközt. (Elsősorban a dallam- és ritmusemlékezet területére korlátozódva.)

A leggyakrabban mért képességek a következők:

Ritmus	7 szerzőnél közös
Hangemlékezet + zenei memória	4 + 2 szerzőnél közös
Hangmagasság megkülönböztetése	6 szerzőnél közös
Hangerő megkülönböztetése	5 szerzőnél közös

A leggyakrabban előforduló mérési területek feladattípusai

A ritmuseszteknel alkalmazott feladatok típusai

Az összeállításnál különböző hangszereket használtak: zongorát, csellót, hegedűt, orgonát, elektronikus hangot, oszcillátort.

Típusok:

- Jelölje meg, hogy a hallott ritmuspár közül a második azonos volt-e az elsővel vagy nem! (SEASHORE, KWALWASSER—DYKEMA, WHISTLER, KWALWASSER)
- Jelölje meg, hogy második ritmusképletben hányadik negyed változott meg az ütemben! (BENTLEY)

ségét és érdeklődési struktúráját. Magas mércét állít fel a zenei gyakorlathoz igazodva. A tanulóknak önálló véleményére építve képet ad zenei aktivitásukról is. Az akkordanalízis, a dallam, a ritmus a zárlat megkülönböztetését méri.

WHISTLER—THORPE: *Musical Aptitude test*. A zenei gyakorlatból kiindulva a dallam, ritmus emlékezés vizsgálatát, valamint a hangmagasság megkülönböztetését tűzi ki céljául. A Seashore, és Bently tesztekkel ellentétben a hangmagasság meg-

A zenei képesség-tesztek összehasonlítása a mért területek alapján

A vizsgált képességek	Szerzők	S.	Kw Dy.	W.	T. Gr.	Th. Gas.	Wh. Th.	Kw.	Dra.	Go.	Be.	Fa.	Összesen
Hangmagasság		S	K		T		Wh	K			B		6
Hangelképzelés			K							G			2
Hangváltoztatás				W									1
Hangmegértő-képesség							Wh						1
Hangerő		S	K	W	T			K					5
Ritmusképzelés			K							G			2
Ritmusmegértés							Wh						1
Ritmus		S	K	W		Th	Wh	K			B		7
Metrum										G			1
Tempo								K	D	G			3
Idő		S	K		T								3
Hangszín		S	K										2
Hangemlékezés		S	K		T						B		4
Hangmozgás			K										1
Dallamképzelés						Th	Wh						2
Dallamizlés			K										1
Dallam-összehasonlítás				W		Th				G			3
Akkordelemzés				W		Th					B		3
Harmónia				W						G			2
Zenei memória									D			F	2
Zenei érzékenység										G			1
Frazeálás				W								F	2
Koordinációs képesség												F	1
Kottaismeret												F	1
		6	10	7	4	4	5	4	2	7	4	4	

- c) A k. sz. több dallampárt hall különböző ritmikai elemekkel. El kell dönten, melyik tetszett jobban. (WING)
- d) A k. sz. két dallamot hall, amely külön-külön hétszer ismétlődik. Az ismétlés során ugyanaz marad, vagy variálódik a ritmus. (GASTON)

A hangmagasság megkülönböztetésénél alkalmazott feladatok

A példákhoz oszcillátort, fúvós hangszert, zongorát használtak.

Típusok:

- a) A k. sz. 3 sec-ig hall egy magas hangot. Meg kell jelölni, hogy másodszorra a magasság ugyanaz maradt-e, vagy változott. (KWALWASSER—DYKÉMA)
- b) A k. sz. hangpárokat hall, meg kell jelölni, hogy a második hang magasabb vagy mélyebb-e, mint az első (SEASHORE, TILSON)
- c) A k. sz. 4 hangból álló 4 ütemes dallamot hall. Minden dallam elhangzása előtt megszólal egy magában álló hang. Meg kell jelölni, hogy milyen gyakran hangzik fel ez az 1 hang a következő dallamban. (WHISTLER)
- d) A k. sz. hangpárokat hall, meg kell jelölni, hogy a második hang magasabb, mélyebb vagy azonos az elsővel. (BENTLEY)

A hangerő megkülönböztetésénél alkalmazott feladatok

A példákhoz oszcillátort, zongorát, audiometert használtak.

Típusok:

- a) A k. sz. akkordpárokat hall. A második erősebben vagy halkabban szól az elsőnél. (KWALWASSER—DYKÉMA, KWALWASSER)
- b) A k. sz. hangpárokat hall. Kérdés: hogy a második erősebb vagy halkabb, mint az első. (SEASHORE, TILSON, GRETSCH)
- c) A k. sz. rövid dallampárt hall különböző hangerővel. Melyik tetszett jobban? (WING)

A hangemlékezés-tesztben alkalmazott feladatok

A példákhoz orgonát, zongorát használtak.

Típusok:

- a) 3, -4, -5 hangból álló motívumok szólnak. Meg kell jelölni, hogy másodszorra melyik hang változott meg. (SEASHORE), (TILSON)
 - b) A k. sz. hangpárokat hall. Meg kell jelölni, hogy a második hangpár ugyanaz, vagy különbözik az elsőtől. (KWALWASSER—DYKÉMA)
 - c) A k. sz. 5 hangból álló motívumot hall. Meg kell jelölni, hogy a második azonos volt-e az elsővel, ha nem, akkor hányadik hangja változott meg. (BENTLEY)
- A kevésbé gyakran mért képességek között is találunk hasonló típusokat. Leggyakrabban megkülönböztetésről van szó: ezen belül egyes szerzők csak a különbség felismerését kérik, mások a változás helyének megjelölését is.

Érdekesek a Gordon-tesztben használt típusok, melyek rokonságot mutatnak WING elgondolásával.

Pl.: A zenei érzékenység vizsgálatánál az a feladat, hogy a k. sz. jelölje meg melyik frazeálás vagy zárlat tetszett jobban. Ezeket azért tartjuk jelentősnek, mert a k. sz. önálló véleményalkotását segítik elő.

A standard zenei tesztek hazai alkalmazására az első lépések már megtörténtek. pl.: A szegedi Tanárképző Főiskola Ének-zene Tanszékén kipróbálásra került a

SEASHORE- és BENTLEY-teszt is. Jelentősek még a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskoláján folytatott kísérletek.

A tesztfeladatokat a tanári tapasztalatokkal egybevetve, azokat kiegészítve lenne célszerű a gyakorlatban is alkalmazni, oktatási célokra is felhasználni, mivel fontos kontrollfunkciót töltenek be.

IRODALOM

- [1] KLAUS FÜLLER: Standandisierte Musiktestes Dierterweg 1974 Frankfurt am Main 31.1.
- [2] CARL SEASHORE: Measures of Music Talent Psychological Corporation 304 P. 45th New York, 1919.
- [3] KWALWASSER—DYKEMA: Music Tests Carl Fischer Inc. 62 Cooper Cquare New York, 1930.
- [4] WING: Standardised Tests of Music Intelligence, National Foundation for Educational Research England, 1939.
- [5] TILSON—GRETSCH: Musical Optitude Test, The Fred Gretsch Mfg. Co. 2186. Wabash Avenue Chicago 1941.
- [6] GASTON: Test of Musicality Odell's Instrumental Service, 925 Massachusetts St. Lawrence Kausas 1942.
- [7] HARVEY S. WHISTLER: Musical Aptitude Test Burean, California 1950.
- [8] KWALWASSER: Music Talent Test, Mills Inc. New York 1953.
- [9] DRAKE: Musical Aptitude Test, Science Research Associates Inc. 259E. Eric st. Shicago 1954.
- [10] GORDON: Musical Optitude Profil, Houghton Mitflih Company, 110 Tremont st. Boston 1965.
- [11] BENTLEY: Measures of Musical Abilities, Georges Harrap Co. London 1966.
- [12] FARNUM: Music Test sh., Bond Publisching Company Rivessich 1969.
- [13] DOMBI JÓZSEFNÉ: A zenei képességek vizsgálatával foglalkozó Seashore teszt hazai revidiált bemutatása. JGyTF Tud. Közl. 1982. p. 141—147.
- [14] DOMBI JÓZSEFNÉ: A zenei képességek mérése és fejlesztésének lehetősége, 1980. Disszertáció.

DIE WELT DER STANDARDISIERTEN MUSIKALISCHEN TESTS

ERZSÉBET DOMBI

Der Musikunterricht versucht mit den Methoden, die auf anderen Gebieten der Pädagogik nützlich angewendet werden Schritt zu halten. Darum wurden die Tests auch zur Beurteilung der musikalischen Fähigkeiten und Leistungen ausgearbeitet. Von den einzelnen Verfassern werden verschiedene Fähigkeiten als wesentlich und grundlegend betrachtet.

Im Interesse des Erfolges der weiteren Forschungen wäre der vergleich der standardisierten musikalischen Tests und die Bekanntmachung ihrer gemeinsamen Anwendungsgebiete sehr zweckmäßig.

Die Abhandlung resümiert die charakteristischen Züge des SEASHORE, KWALWASSER—DYKEMA, WING, TILSON—GRETSCH, GASTON, HARVEY S. WHISTLER, KWALWASSER, DRAKE, GORDON, BENTLEY, und FARNUM — Test'.

МИР СТАНДАРТНЫХ МУЗЫКАЛЬНЫХ ТЕСТОВ

ДОМБИ ЙОЖЕФНЭ

Музыкальное обучение идет в ногу с методами, применяемыми в других областях педагогики. В этой связи были разработаны тесты, изучающие музыкальные наклонности, трудоспособность учащихся. Разные авторы по-разному оценивают различные способности (т.е. наиболее важные и основные способности толкуются ими неодинаково).

В интересах дальнейших исследований целесообразно провести сравнение стандартных музыкальных тестов, а также — выявить общее различных областей измерения.

Данная статья обобщает характерные особенности стандартных тестов, разработанных SEASHORE, KWALWASSER—DYKEMA, WING, TILSON—GRETSCH, GASTON, HARVEY S. WHISTLER, KWALWASSER, DRAKE, GORDON, BENTLEY, FARNUM.